

YLÖJÄRVEN KAUPUNKI Alle 65-vuotiaiden omaishoidon tuen ohjeet 1.1.2020 alkaen

17.12.2019 Perusturvalautakunta

Näissä omaishoidontuen ohjeissa on kuvattuna Ylöjärven kaupungin omaishoidontuen ohjeet, kriteerit ja käytännöt vuodelle 2020. Perusturvalautakunta vahvistaa omaishoidontuen ohjeet vuosittain.

1.Lainsäädännöllinen perusta

Laki omaishoidontuesta 2.12.2015/937

Omaishoidon tuki perustuu lakiin omaishoidon tuesta. Tuen tarkoituksena on turvata paljon apua tarvitsevan henkilön kotona selviytyminen. Tuki on kokonaisuus, joka muodostuu omaishoitajalle annettavasta hoitopalkkiosta ja vapaasta sekä hoidettavalle henkilölle järjestetyistä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista, jotka määritellään palvelusuunnitelmassa.

Lain tarkoittama omaishoitaja on henkilö, joka on tehnyt omaishoitosopimuksen hoidon järjestämisestä vastaavan kunnan kanssa. Kunta tekee omaishoidon hakemusasiakirjojen, mahdollisten asiantuntijalausuntojen ja kotikäynnin perusteella hoidettavalle viranhaltijapäätöksen tuen myöntämisestä.

Hoitajan oikeus omaishoidon tukeen alkaa sen kuukauden alusta, jolloin kunta ja hoitaja ovat allekirjoittaneet omaishoitosopimuksen. Sopimus on luonteeltaan toimeksiantosopimus. Sen liitteeksi tulee palvelusuunnitelma, johon on kirjattu hoidettavan palvelukokonaisuus, vapaapäivien järjestäminen ja omaishoitajan tehtävät, vapaapäivien järjestäminen ja muut omaishoitajan tehtävää tukevat palvelut.

2. Omaishoidon tuen myöntämisperusteet

Lain mukaan kunta voi myöntää omaishoidon tukea, jos henkilö alentuneen toimintakyvyn, sairauden, vamman tai muun vastaavanlaisen syyn vuoksi tarvitsee kotioloissa hoitoa ja huolenpitoa.

Omaishoidon tuki ei ole ns. subjektiivinen oikeus, vaan sitä myönnetään kunnan laatimien kriteerein ja tarkoitukseen varaamien määrärahojen puitteissa. Kunta on omaishoidon ohjeissaan määritellyt toimintakyvyn arviointikriteerit, joiden mukaan asiakkaan hoidettavuutta arvioidaan ja omaishoidon tukea myönnetään.

Omaishoidon tuki on etuus, joka myönnetään tapauskohtaisesti. Sen tavoitteena on mahdollistaa hoidettavan kotona asuminen ja siellä tapahtuva hoito, vaihtoehtona muille palveluille. Ylöjärvellä omaishoidon tuki kohdennetaan ensisijaisesti henkilöille, joiden hoidossa omaishoitaja ottaa hoitaakseen pääosan ja jotka eivät omaishoidon tuen lisäksi tarvitse säännöllisesti kotiin runsaasti kunnan järjestämiä muita palveluja.

Omaishoidon tulee perustua aina voimassa olevaan sopimukseen ja palvelusuunnitelmaan. Palvelusuunnitelmaan on kirjattu hoidettavan ja hoitajan kanssa sovittujen palvelujen määrä ja sisältö. Omaishoidon tukipalkkion maksamisen edellytyksenä on allekirjoitettu toimeksiantosopimus.

Omaishoidontukea on haettava kirjallisesti ja hakemuksen liitteeksi tulee ajantasainen lääkärintodistus. Hakemuksen jättäessään hakija hyväksyy, että hänen hakemuksensa ja hakemuksen liitteenä olevat asiakirjat käsitellään tarvittaessa myös perusturvan moniammatillisessa ryhmässä, hakijan tilanteen kannalta keskeisellä asiantuntijakokoonpanolla.

Päätökset omaishoidon tuesta tehdään toistaiseksi. Määräaikainen päätös voidaan tehdä yhdessä sopien esimerkiksi silloin, jos hoidon jatkaminen ei hoitajasta tai hoidettavasta johtuvasta syystä ole nimetyn määräajan jälkeen mahdollista tai hoidon tarve on etukäteen tarkasti määriteltävissä tai hoito korvataan

nimetyt määrääjän jälkeen toisella palvelulla. Sopimus voidaan tehdä määräaikaisesti myös niissä tilanteissa, kun on oletettavissa, että hoidon tarve tai muut olosuhteet olennaisesti muuttuvat esimerkiksi lapsen kasvaessa. Määräaikaista sopimusta tehtäessä lähtökohtana on aina hoidettavan etu.

Omaishoidontuen kriteereistä lasten ja nuorten kohdalla

Lasten ja nuorten omaishoidon tukea kohdennetaan Ylöjärvellä pääsääntöisesti vaikeasti vammaisten ja sairaiden lasten ja nuorten omaishoittoon, joilla hoito terveeseen saman ikäiseen lapseen tai nuoreen verrattuna on erittäin vaativaa ja sitovaa. Arviointi tehdään kokonaisvaikutusten, ei yksittäisten kriteerien perusteella.

Lasten ja nuorten hoidettavuuden ja omaishoidon tuen tarpeen arviointi tehdään kotikäynnin, perheen haastattelujen sekä yhteistyötahoilta (mm. terveydenhuolto, päiväkotit, koulu) saatavien lausuntojen ja muiden asiantuntijalausuntojen perusteella. **Omaishoidon tuesta päätettäessä arvioidaan kokonaisvaltaista hoidon vaativuutta ja sitovuutta.**

Arvioinnissa kiinnitetään huomiota päivittäisten toimintojen lisäksi liikuntakykyyn, kommunikaatioon sekä valvonnan ja erityisen vaativien hoitotoimenpiteiden tarpeeseen. Itsenäistä selviytymistä ja yksinoloa arvioidessa otetaan huomioon hoidettavan ikä ja missä määrin tämän ikäinen edellyttää normaalisti valvontaa ja huolenpitoa. Arvioinnissa otetaan kantaa myös siihen, missä vaiheessa omaishoito mahdollisesti korvautuu muulla palvelulla.

Alle 3-vuotiaalle lapselle tukea voidaan myöntää silloin, kun kyseessä on vaikeavammaisen tai pitkäaikaissairas lapsi, joka muutoin vaatisi laitoshoidon tai laitoshoitotasaisen hoitopaikan. Lapsen hoito on tällöin huomattavasti tavanomaista raskaampaa sisältäen mm. toistuvasti vaativia, kotona tehtäviä hoitotoimenpiteitä. Vanhemmat ovat joutuneet tekemään erityisiä järjestelyjä työelämän suhteen lapsen vaativan tilanteen vuoksi.

Työikäisten omaishoitajien kohdalla tuen myöntämiseen vaikuttaa, missä määrin hoitaja on joutunut vähentämään omaa työntekoaan toimiakseen omaishoitajana. Omaishoidon tuessa edellytetään, että hoitajan terveys ja toimintakyky vastaavat omaishoidon asettamia vaatimuksia ja hänen on kyettävä kantamaan kokonaisvastuu hoidettavasta. Omaishoidon on oltava hoidettavan edun mukaista. Hoidettavan kodin tulee olla terveydellisiltä ja muilta olosuhteiltaan siellä annettavalle hoidolle sopiva.

Kunta seuraa ja valvoo omaishoidon tuella järjestettyä hoitoa. Tarvittaessa voidaan pyytää lääkärinlausunto hoitajan terveydentilasta tai muu asiantuntijalausunto omaishoitajan kyvystä toimia omaishoitajana.

3. Hoitoisuuden arviointi ja omaishoidontuen kriteerit

Omaishoidon tuen hoitopalkkio on luokiteltu kaksiportaiseksi. Palkkion määrässä huomioidaan mahdolliset vuosittaiset indeksitarkistukset.

Ryhmä I

Jatkuvan ympärivuorokautisen hoidon tarpeessa olevien palkkio

408,09 €/kk

Hoitopalkkion kriteerinä on, että hoidettava tarvitsee paljon hoitoa, huolenpitoa, jatkuvaa apua, valvontaa ja ohjausta henkilökohtaisissa päivittäisissä toiminnoissa ympärivuorokautisesti. Hoito on vaativaa ja sitovaa. Hoitotarpeiden arvioinnissa kiinnitetään huomiota erityisesti fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen toimintakykyyn ja suoriutumiseen päivittäisissä henkilökohtaisissa toiminnoissa. Valvonnan ja/tai ohjauksen tarve on jatkuvaa. Ilman omaishoitajaa hoidettava tarvitsisi runsaasti muita palveluja.

Lapsilla ja nuorilla omaishoidon tuki kohdennetaan ensisijaisesti vaikeasti vammaisten ja pitkäaikaissairaiden lasten hoitoon. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota päivittäisten toimintojen lisäksi liikuntakykyyn, kommunikaatioon sekä valvonnan ja erityisen vaativien hoitotoimenpiteiden tarpeeseen. Itsenäistä selviytymistä ja yksinoloa arvioidessa otetaan huomioon hoidettavan ikä ja missä määrin tämän ikäinen edellyttää normaalisti valvontaa ja huolenpitoa. Hoidontarpeista, päivähoito- ja koulujärjestelyistä sekä muusta avun tarpeesta tehdään kokonaisarviointi yhdessä vanhempien kanssa sekä mahdollisten

yhteistyötahojen kanssa. Arvioinnissa otetaan kantaa myös siihen, missä vaiheessa omaishoito mahdollisesti korvautuu muulla palvelulla.

Sekä aikuisten että lasten ja nuorten omaishoitajan tulee olla valmis huolehtimaan hoidettavasta ja hänen hoitotoimenpiteistään eri vuorokauden aikoina. Omaishoitaja osallistuu hoidettavan kuntoutukseen. Omaishoidettava voi olla 7-10 tuntia päivästä (enintään) kodin ulkopuolella päivähoitossa, koulussa, toimintakeskuksessa tai muussa vastaavassa hoitopaikassa. Hoitopalkkion saamiseksi edellytetään kuitenkin, että hoidon tarve on runsasta ja sitovaa niinä aikoina, kun hoidettava on kotona.

Ryhmä II

Siirtymävaiheen hoitopalkkio

816,18 €/kk

Siirtymävaiheen hoitopalkkio on tarkoitettu hoidollisesti raskaalle ajalle edellyttäen, että omaishoitaja on lyhytaikaisesti estynyt tekemästä työtä tai päätoimista opiskelua. Kysymys on aina lyhytaikaisesta hoidosta ja huolenpidosta, joka säädösten mukaan on kestoltaan enintään 6 kuukautta. Tuki mahdollistaa omaishoitajan töistä pois jäämisen raskaan hoitajakson ajaksi. Siirtymävaihe voi olla esim. terminaalivaiheen hoitoa, toipumista vakavasta onnettomuudesta tai siirtymistä hoitomuodosta toiseen. Edellytyksenä hoitopalkkion maksamiselle on, ettei hoitajalla ole vastaavalta ajalta vähäistä suurempia tuloja, oikeutta sairaskorvauslain 10 luvun mukaisen erityishoitorahan saamiseen tai oikeutta vuorotteluvapaalain 13 §:n mukaisen vuorottelukorvaukseen.

Siirtymävaiheen hoitopalkkion saaminen edellyttää, että hoitava lääkäri on arvioinut omaishoidettavan tilanteen.

4. Yleiset ehdot omaishoidon palkkioryhmissä

Omaishoidettavan ja hoitajan tilannetta arvioidaan kokonaisuutena. Mikäli hoidettavalla on säännöllisesti ja runsaasti hoivan ja huolenpidon palveluja omaishoidon lisäksi, omaishoidon tukea ei kaikissa tilanteissa makseta. Esimerkiksi jos hoidettavalla on kotihoidon palveluja yli 2 kertaa päivässä kaikkina viikonpäivinä ja hoitovastuun katsotaan olevan pääsääntöisesti muulla taholla kuin omaisella, tuen maksamiseen ei ole perusteita.

Hoidettava voi olla intervallihoidossa siten, että laitoshoidot ja kotonaolo vaihtelevat kahden viikon välein. Hoitopalkkion maksaminen ei tällöin keskeydy. Mikäli hoidettava on säännöllisesti poissa kotoa jaksohoidossa tai muusta syystä 20 pv tai enemmän kuukaudessa, pääsääntöisesti omaishoidon tukea ei makseta.

Hoidettavan käyttämistä muista palveluista peritään normaalisti asiakasmaksulain ja –asetuksen mukainen maksu.

Omaishoidon tukea ei makseta, jos hoidettava on sairaalassa potilaana tai käy kotijaksolla. Tukea ei myöskään makseta henkilöstä, joka asuu palvelutalossa tai muussa ympärivuorokautisessa asumispalvelussa.

Hoitajan esittämän erityisen syyn perusteella voidaan hoitopalkkio normaalitilanteissa sopia vähimmäismäärää pienemmäksi tai siitä on mahdollista luopua kokonaan ja korvata tukipalkkion osuus vaihtoehtoisesti palveluilla.

5. Toimintaohjeita

Omaishoitotosopimus

Omaishoidon tuesta ja lakisääteisten vapaiden järjestämisestä laaditaan hoitajan ja kaupungin välille sopimus, jonka liitteenä on aina palvelusuunnitelma. Nämä tehdään yleensä myönteisen omaishoidontuen päätöksen liitteeksi ja toimitetaan asiakkaalle allekirjoitettavaksi ja palautettavaksi. Omaishoidontuen

maksamisen edellytyksenä on allekirjoitettu sopimus liitteineen. Sopimusta tarkistetaan tarvittaessa, aina tilanteen muuttuessa, työntekijän tai omaishoitajan aloitteesta.

Omaishoitaja ei ole työ sopimuslain tarkoittamassa työsuhteessa Ylöjärven kaupunkiin, hoidettavaan tai hoidettavan huoltajaan. Sopimus on toimeksiantosopimus.

Omaishoitosopimus sisältää tiedot mm. seuraavista asioista:

- hoitopalkkion määrästä ja maksutavasta
- hoitopalkkion maksamisesta hoidon keskeytymisen ajalta
- hoitajan oikeudesta vapaapäiviin ja niiden järjestämisestä
- määräaikaisen sopimuksen kestosta
- sopimuksen tarkistamisesta
- sopimuksen irtisanomisesta

Omaishoidon tuen palvelusuunnitelmaan kirjataan:

- omaishoitajan antaman hoidon määrä ja sisältö
- muiden hoidettavalle tarpeellisten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen määrä ja sisältö
- omaishoitajan hoitotehtävää tukevien palvelujen määrä ja sisältö mm. hyvinvointi- ja terveystarkastuksien järjestäminen
- tiedot tukiverkostosta (muiden läheisten ja omaisten osallistuminen hoitoon)
- hoidon järjestäminen hoitajan poissaolon aikana
- määräaikaisessa omaishoidon tuessa sovittu määräaika ja korvaava hoito sen jälkeen

Omaishoidon keskeytyminen

Jos omaishoito keskeytyy tilapäisesti hoidettavan terveydentilasta johtuvasta syystä (mm. sairaalahoitoon joutumisen vuoksi), keskeytyy hoitopalkkion maksaminen kuukauden kuluttua. Omaishoitaja on velvollinen viipymättä ilmoittamaan hoidon keskeytyksestä omaishoidon työntekijöille, samoin kuin muistakin hoidossa tapahtuvista muutoksista.

Mikäli hoidettava oleskelee pitkäaikaisesti ulkomailla, keskeytyy hoitopalkkion maksaminen kuukauden kuluttua.

Mikäli hoito keskeytyy hoitajasta johtuen, terveydellisestä tai muusta syystä yli viiden vuorokauden ajaksi kalenterikuukaudessa, hoitopalkkiota ei makseta viiden vuorokauden jälkeen.

Hoitopalkkion maksaminen

Omaishoidon tukena maksettava hoitopalkkio on hoitajalle veronalaista tuloa. Hoitopalkkio oikeuttaa eläkkeeseen, ja siitä maksetaan eläkevakuutusmaksut kunnallisen viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain säädösten mukaisesti. Hoitopalkkioita tarkistetaan sosiaali- ja terveysministeriön vahvistaman indeksikorotuksen mukaan.

Hoitopalkkio maksetaan omaishoitajan tilille kuukauden 28. päivänä. Omaishoitajat saavat omaishoitosopimuksen yhteydessä erillisen ohjeen palkkion maksukäytännöistä ja niihin liittyvistä ilmoituksista.

Hoitajalle järjestettävä vapaa

Vapaapäivien toteutuksesta sovitaan omaishoitajan kanssa omaishoidon alkaessa. Järjestämistapa suunnitellaan aina yksilöllisesti. Omaishoidon vapaapäivistä sovitaan kirjallisesti palvelusuunnitelmassa ja omaishoitosopimuksessa.

Hoitajan vapaapäivät voidaan järjestää esimerkiksi perhehoitokodissa, ryhmämuotoisena lomituksena tai perheen itse hankkiman sijaishoitajan avulla. Sijaishoitajan kanssa tehdään erillinen toimeksiantosopimus, jolloin sijaishoitajalle maksetaan 74,65 € /pvä tehdystä vapaapäivästä (viitaten omaishoidon tuesta annetun lain 937/2005, muutos 318/2011).

Mikäli vapaapäivät suunnitellaan järjestettäväksi omaishoidon palveluja tuottavien järjestöjen tai yksityisten palveluina, kaupunki nimeää palvelujen tuottajat kilpailuttamalla / palvelusetelijärjestelmällä tai muulla tavoin hyväksymällä. Kaupunki sopii jokaisen asiakkaan osalta erikseen vapaapäivien järjestelystä ja kustannuksista palvelun tuottajan kanssa.

Sopimuksen tehneellä omaishoitajalla on oikeus pitää vapaata kolme vuorokautta sellaista kalenterikuukautta kohti, jonka aikana hän on yhtäjaksoisesti tai vähäisin keskeytyksin sidottu hoitoon. Kuukaudessa tulee olla hoitopäiviä vähintään 14 vrk, jotta oikeus vapaisiin kertyy. Vapaita ei voi käyttää akuutteihin, ennalta suunnittelemtomiin hoidettavasta johtuviin keskeytyksiin, esim. vuodeosastojaksot.

Omaishoidon tuen vapaapäivät sisältyvät vuosittain talousarviossa hyväksyttävään omaishoidon tuen määrärahaan. **Määrärahan sidonnaisuus edellyttää, että myös omaishoidon vapaapäivät on pidettävä kunkin kalenterivuoden aikana jolloin ne on ansaittu, eikä niitä voida siirtää seuraavalle vuodelle.**

Hoitajalle järjestettävistä vapaapäivistä peritään asiakkaalta sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain mukainen maksu. Vuonna 2020 maksu on asiakasmaksulainsäädännön mukaan 11,40 € vapaapäivävuorokautta kohti riippumatta siitä, miten hoito järjestetään.

Omaishoitajan tukemiseksi omaishoitajan vapaapäivä voidaan jakaa osiin vähintään 6 tunnin jaksoihin. Neljä kuuden tunnin jaksoa kuluttaa yhden vapaapäivän. Jaksolta peritään asiakasmaksu.

Hyvinvointi- ja terveystarkastukset

Omaishoitolain mukaan kunnalla on velvollisuus järjestää tarvittaessa omaishoitajalle hyvinvointi- ja terveystarkastuksia sekä hänen hyvinvointiaan tukevia sosiaali- ja terveyspalveluja. Tarkastuksilla tarkoitetaan kliinisillä tutkimuksilla tai muilla tarkoituksenmukaisilla ja luotettavilla menetelmillä suoritettua omaishoitajan hyvinvoinnin, terveydentilan ja toimintakyvyn tarkastusta sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen liittyvää terveydentilan selvittämistä ja neuvontaa. Hyvinvointi- ja terveystarkastukset ovat hoitajalle maksuttomia.

Ylöjärvellä omaishoitajien hyvinvointi- ja terveystarkastukset toteutetaan terveyskeskuksessa omahoitajan ja lääkärin yhteistyönä. Hyvinvointi- ja terveystarkastuksia tarjotaan tarpeen mukaan esimerkiksi silloin, jos hoitajalla ei ole käytössään työ- tai opiskelijaterveydenhuollon palveluita.

Kaupunki on ottanut omaishoitajille Työtaturma- ja ammattitautilain mukaisen niin kutsutun vapaaehtoisen tapaturmavakuutuksen.

6. Hoitajan oikeudet ja velvollisuudet

Hoitajan oikeutena on:

- Saada palvelusuunnitelmassa sovitut edut ja palvelut
- Saada tukea hoitotehtävissään sosiaali- ja terveydenhuollolta
- Tulla kuulluksi palvelusuunnitelmaa ja sopimusta muutettaessa ja hoitoa toisin järjestettäessä

Hoitaja sitoutuu:

- Huolehtimaan sopimuksen mukaisesti siitä, että hoidettava saa asianmukaisen hoidon ja ylläpidon
- Olemaan yhteistyössä kunnan työntekijöiden kanssa hoidettavan hoitoon liittyvissä asioissa
- Noudattamaan lain sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 15 §:n mukaista vaitiolovelvollisuutta ja hyväksikäyttökieltoa.
- Ilmoittamaan, mikäli hoidon tarve keskeytyy tilapäisesti tai pysyvästi
- Kaupungilla on oikeus periä takaisin väärin perustein maksettu tuki

Perusturvatoimen velvollisuudet ovat:

- Kuulla hoitajaa ja hoidettavaa palvelusuunnitelmaa laadittaessa
- Huolehtia palvelusuunnitelmassa mainituista omaishoitajan palveluista ja eduista
- Tukea ja ohjata hoitajaa hoitotyössä

- Seurata hoitotyön toteutumista
- Valvoa, että hoito on hoidettavan edun mukaista

7. Omaishoitosopimuksen päättymisen

Kunta voi irtisanoa omaishoitosopimuksen päättymään aikaisintaan irtisanomista seuraavan kahden kuukauden kuluttua. Jos omaishoitaja irtisanoo sopimuksen, sopimus päättyy kuukauden kuluttua sopimuksen irtisanomisesta.

Sopimus tulee irtisanoa, jos hoito ei enää vastaa hoidettavan etua (vrt. myöntämisedellytykset). Jos sopimuksen jatkaminen vaarantaa joko hoidettavan tai hoitajan terveyden tai turvallisuuden, tulee sopimus purkaa välittömästi. Jos hoidettavan hoito muuttuu voimassaolevasta omaishoidontuen päätöksestä, siitä tulee aina ilmoittaa omaishoidosta vastaavalle työntekijälle.

Irtisanomisajoista riippumatta sopimus päättyy sen kuukauden lopussa, jonka aikana hoidettavan hoito terveydentilan muutoksista johtuen käy tarpeettomaksi.

Lisätietoja ja yhteyshenkilöt

Hakulomakkeita saa perusturvakeskuksesta (Kuruntie 10) Hakulomakkeet ovat myös tulostettavissa Ylöjärven kaupungin sivuilta www.ylojarvi.fi -> palvelut -> perhe- ja sosiaalipalvelut -> omaishoidon tuki.

Alle 65-vuotiaiden omaishoidon hakemukset, palvelusuunnitelmat, päätökset ja sopimukset:

Sosiaaliohjaaja/ Vammaispalvelut / Perusturvakeskus, Kuruntie 10, 33470 Ylöjärvi
puh.03 56528422 tai keskus 03 565 30000 ja
sähköposti: etunimi.sukunimi@ylojarvi.fi

Laki Omaishoidontuesta 2.12.2005/937
Laki Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista 1992/734
Työtapaturma- ja ammattitaitilaki 24.4.2015/459